

*Хомич Світлана Олександрівна
студентка 4 курсу,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Мельничук Лілія Борисівна
к.пед.н., доцент кафедри педагогіки,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ З ДОШКІЛЬНИКАМИ РІЗНОГО ВІКУ

Новий етап розвитку дошкільної освіти започаткований прийняттям Закону України «Про дошкільну освіту» (2001), розглядає її як цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних особливостей. Дошкільна освіта здійснюється на основі гуманізації всієї педагогічної сфери та створенні умов для розвитку особистості, індивідуальності кожної дитини [1].

У переорієнтації дошкільної освіти з навчально-дисциплінарної моделі на особистісно орієнтовану особлива роль надається дидактичній грі та іграшкам. Виконуючи неабияку навчальну функцію, вони забезпечують дитині психологічний комфорт, дають можливість практично застосовувати знання, а відтак сприяють становленню її життєвої компетенції. Як правило ці знання неповні та непорядковані. Для їх уточнення, закріплення та систематизації застосовують дидактичні ігри.

Дидактичні ігри, ігрові заняття і прийоми підвищують ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять у неї елемент цікавості [5].

Гра – основна діяльність дитини дошкільного віку, в якій вона найбільше задовольняє свої потреби. Ігри викликають у дітей задоволення, підвищують емоційний тонус, сприяють формуванню у них уявлень про об'єкти природи, їх якості, виховують позитивне ставлення до природи. Психолог Л. А. Венгер зауважує, що те, що пропущено через гру, діти засвоюють не так, як те, про що вони тільки чули від дорослих або спостерігали самі. Такої ж думки дотримувалися провідні сучасні педагоги А. С. Макаренко, Є. І. Тихеева, Р. Й. Жуковська, Д. В. Менджеріцька тощо [4]. Позиція розуміння доцільності використання гри в навчанні дітей дошкільного віку вивела дослідників на проблему розробки дидактичних ігор, мета яких –

забезпечення найкращих умов для засвоєння різних понять, вироблення навичок і умінь.

Надзвичайно важлива роль ігор (особливо дидактичних) у закріпленні, систематизації і узагальненні знань про природу. В дослідженнях було доведено, що використання дидактичних ігор природничого змісту за умови відповідної підготовки дітей і в певній системі дає змогу формувати у дітей міцні знання, систематизувати їх, підводити до узагальнень, розвивати мислення, мову. Отже, ігри сприяють піднесенню ефективності навчання дітей у дитячому садку, кращій підготовці до навчання в школі [3].

Для вирішення завдань ознайомлення дошкільників з природою в дитячому садку використовуються ігри: будівельно-конструктивні, творчі рольові, дидактичні і рухливі.

Будівельно-конструктивні ігри з природними матеріалами (піском, водою, глиною, снігом, льодом, листям, плодами тощо) – одні з найулюбленіших дітьми ігор у всіх вікових групах. Як правило, вони мають сезонний характер. Цінність їх у тому, що в процесі ігор діти знайомляться з властивостями природних матеріалів (способами конструктивного вирішення під час використання цих матеріалів). У дітей розвивається увага, вміння зосереджуватися, доводити до кінця почату справу, співвідносити свої дії з діями інших, домагатися узгодження. Знайомство з архітектурними формами і відображення їх у будівлях сприяють формуванню естетичних почуттів. Оскільки ці ігри проводяться на повітрі і пов'язані з руховою активністю, вони мають важливе оздоровче значення [2, с. 39].

Для дітей старшого дошкільного віку потрібний дворик для піску. Для реалізації задумів дітей слід використовувати більше різноманітного підсобного матеріалу: невеликі дощечки різних розмірів, які діти використовують для перекриття поверхів, метлаську плитку, лінолеум, мозаїку, маленькі прапорці для прикрасення будови, вирізані з картону чи фанери деревця тощо. Все це доцільно зберігати в ящику поряд з двориком для піску. Крім того, дітям пропонують і більш складні технічні іграшки: бульдозер, підйомний кран, різні вантажні машини. Особливу увагу під час керівництва цими іграми приділяють збагаченню вражень дітей під час спостережень, наприклад за тим, як побудований шляхопровід, як він оформлений тощо. Доцільно збагачувати задуми дітей і шляхом розглядання картинки. Наприклад, розглянувши зображення станції метро «Університетська», запропонувати побудувати та прикрасити її. При цьому важливе місце у керівництві повинні посідати такі прийоми, як порада вихователя, планування з дітьми послідовності виконання будови, показ прийомів [3].

Для ігор з водою в молодшій групі доцільно використовувати виносні пластикові басейни (або ванночки), закріплені на підставках на рівні зросту дітей. Для пізнання властивостей різних предметів, які плавають або тонуть у воді, дітям пропонують різноманітні іграшки: дерев'яні, поліетиленові,

залізни; пляшечки з поліетилену, в які діти набирають воду, потім виливають, маленькі поліетиленові ляльки, яких діти купають, тощо.

Для дітей старшого дошкільного віку доцільно зробити струмок. Він починається з маленького зацементованого басейну і може проходити з тильної сторони тінювих навісів у вигляді неглибокого цементованого жолоба. Для ігор з водою старші дошкільники за допомогою вихователя виготовляють човники з паперу, кори, ячної шкаралупи тощо, відповідно прикрашаючи їх. Цікаво зробити примітивну греблю, показати дітям, як діє водяний млин. У другу половину дня теплу воду зі струмка доцільно використати для поливання рослин.

Творчі рольові ігри під час ознайомлення дошкільників з природою використовуються як засіб закріплення знань дітей про природу. Для їх успішного проведення слід збагачувати дітей враженнями, подавати допомогу у розгортанні сюжету.

Дидактичні ігри під час ознайомлення дошкільників з природою виконують три функції: 1) закріплення знань про природу; 2) діагностика наявних у дітей знань про природу; 3) формування знань про природу.

В ознайомленні з природою використовуються такі види дидактичних ігор: 1) з природними матеріалами; 2) з картинками (у т. ч. настільно-друковані); 3) з іграшками 4) словесні [4].

У дидактичних іграх з природними матеріалами діти оперують з реальними природними об'єктами (овочами, фруктами, листками, квітками тощо), внаслідок чого у дітей формуються реалістичні уявлення про об'єкти природи. Наприклад, у грі «Відгадай, з якого дерева цей листок» вихователь показує листок і просить підбігти до того дерева, яке має такі самі листки. У грі «У кого дітки з цієї гілки» вихователь, показуючи дітям плід з якогось дерева, що росте на ділянці, говорить: «У руках у мене квітка. З якої вона гілки? Раз, два, три, цю гілочку знайди». Діти підбігають до відповідного дерева. У наведених прикладах дидактичних ігор з природними матеріалами ставиться мета навчити дітей за листком пізнавати дерева, закріплювати їх назви; закріплювати знання про листки і плоди дерев, кущів; навчити розрізняти городні рослини. У дидактичних іграх з картинками навчальні завдання вирішуються за допомогою картинок. Наприклад, у грі «Що кому потрібно» вихователь роздає дітям картинки, на яких зображені приміщення, в яких живуть тварини (собача конура, клітка для кроля, пташник тощо). На інших картинках намальовані різні види кормів для тварин: кістки, морква, капуста, зерно та ін. Такими запитаннями вихователь змушує дітей згадати, де живуть тварини. Гра закінчується тоді, коли діти розмістять тварин в їхніх житлах. За допомогою цієї гри закріплюються знання дітей про те, чим живляться і де живуть свійські тварини [5, с. 24].

В роботі з дошкільниками широко використовуються настільно-друковані ігри «Свійські тварини», «Квіти», «Зоологічне лото» тощо. Переважну більшість з них побудовано на принципі лото. Дітям роздають великі картки, у ведучого – маленькі. Хто швидше закриє великі картки, той виграє. Перед

дітьми ставиться завдання назвати тварину чи рослину, співвіднести її із своєю картою.

Дидактичні ігри з іграшками найчастіше використовуються в молодших групах для закріплення назв тварин, їхніх характерних ознак, голосів. Наприклад, у грі «Чарівна торбинка» вихователь вносить у групу гарну, яскраву торбинку, в якій лежать різні іграшки. «Той, хто вийме з торбинки Іграшку, – говорить вихователь, – розкаже про неї віршик або загадку». Діти виймають іграшки, називають їх, показують окремі частини тіла, імітують звуки, розповідають вірші.

Для того, щоб дидактична гра досягла мети, необхідно правильно підібрати її відповідно до віку дітей. Ігрові завдання в іграх мають різний рівень складності. Ігрові завдання в іграх для молодших дошкільників спрямовані на знаходження предмета за словом, за подібністю, виділення окремих ознак тварин, рослин, пізнання предметів за допомогою одного з органів чуттів (на дотик, смак). У старшому дошкільному віці ігрові завдання більш складні: описувати об'єкти природи і знаходити їх за описом, складати ціле з частин, класифікувати, встановлювати причинні зв'язки. Відповідно до цього в молодшій групі проводяться такі ігри: «Відгадай, яка квітка», «Відгадай на смак», «Чия хатка». У середній групі – «Магазин», «Знайди пару» та ін., у старшій групі – «Відгадай, яка це квітка», «Відгадай, де росте», «Коли це буває», «Що я не так сказала», «Плутанина», «Вершки і корінці» тощо.

Важливо, щоб гра була багатоплановою та багатофункціональною, тобто водночас являла собою і метод, і форму навчання малюків, і засіб їх виховання й усебічного особистісного розвитку. Такі ігри ефективні під час навчання дітей математиці, мовленню, ознайомлення їх із довкіллям, а також для розвитку чуттєвої сфери, сенсорної культури дошкільнят. Традиційним видом ігор, що використовуються в дошкільній педагогічній практиці, є дидактичні ігри.

Отже, дидактичні ігри природничого змісту, мають безпосередній вплив на формування особистості дитини: її ставлення до явищ суспільного життя, природи, предметного довкілля, світу мистецтва і свого власного, внутрішнього світу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 1999. № 1. С. 6-19.
2. Бахарева А. С. Игра на уроках природоведения: метод. пособие. Шадринск: изд. Шадринского пединститута, 1999. 60 с.
3. Дудова Т. Сюжетно-рольова гра – школа життя. Дошкільне виховання. 2009. №8. С.7-9.
4. Лисенко Н. В Практична екологія для дітей. Івано-Франківськ, 2009. С. 5-23.
5. Маршицька В. Екологічні проекти. Дошкільне виховання. 2011. №5. С. 24-25.